

**بررسی نشانه‌های گمشده‌ی باارزش در بافت تاریخی شهرها و اثرگذاری این
نشانه‌ها در گردشگری پایدار شهری
(نمونه‌ی موردی: شهر شیراز: محله‌ی اسحاق‌بیگ)**

ابراهیم خدانشناس* دانشجوی دکترای دانشگاه تهران، شهردار منطقه ۳ شهرداری شیراز
محمدهادی رزمی کارشناس ارشد شهرسازی و کارشناس حوزه شهرداری منطقه
تاریخی فرهنگی

چکیده

مسئله‌ای که بیش از هر چیز در طراحی و شهرسازی عصر حاضر از آن غفلت می‌شود، فضاها و بناهای تاریخی ارزشمند در بافت کهن شهرهاست. بناها و فضاهای شهری برای مردمی طراحی و ساماندهی می‌شوند که در آن زندگی می‌کنند و روح و شخصیت انسان‌ها نیز در همین فضاها متعالی می‌شود و متأثر از آن است. در بافت تاریخی شهرها، برخی مکان‌ها و فضاهای شاخص وجود دارند که به‌مرورزمان ارزش آن‌ها به دلیل رشد بی‌رویه‌ی ساخت‌وساز برج‌ها و ابرسازه‌های شهری، در اذهان مردم سیر نزولی یافته است، این در حالی است که می‌توان از این مکان‌ها به‌منزله‌ی عناصر اثرگذار در گردشگری پایدار شهری استفاده کرد، گاه این دانه‌های ارزشمند به‌صورت منفرد و پراکنده در بافت‌های تاریخی موجودند؛ اما گاهی نیز موقعیت و شکلی زنجیره‌ای و موزه‌ای و مجموعه‌ای دارند که با یک نگرش تخصصی موشکافانه، می‌توان به کشف این فضاها و طراحی و برنامه‌ریزی اصولی برای بهره‌گیری از آن‌ها پرداخت. پژوهش کاربردی حاضر با استفاده از مطالعات کتابخانه‌ای و پیمایش میدانی در بافت کهن شهر شیراز و منطقه‌ای تاریخی فرهنگی، در پی بررسی و کشف مکان‌ها و نشانه‌های ارزشمند تاریخی، با هدف احیاء و بازآفرینی آن‌ها در بافت کهن این شهر است و پس از جمع‌آوری و تحلیل داده‌های مکانی موجود، به شکل موضعی به شناسایی یکی از محدوده‌های تاریخی با دانه‌های ارزشمند در منطقه‌ای با پیشینه‌ای کهن در شیراز پرداخته است و درنهایت با پیشنهاد باززنده‌سازی یک گذر تاریخی، راهکارهایی را با هدف گردشگری پایدار در طراحی ارائه می‌کند.

واژه‌های کلیدی: دانه‌های ارزشمند، خانه‌ی تاریخی، احیاء، مرمت، سرزندگی، گردشگری، بافت تاریخی.

۱. مقدمه

اگرچه حفاظت به منزله‌ی گام اول در مسئله‌ی احیاء شناخته می‌شود، بسیاری از بناها و مناطق تاریخی همزمان با حفاظت، به توسعه نیز نیاز دارند؛ در واقع توسعه و حضور ساختارهای جدید در زمینه‌های تاریخی می‌تواند سبب تداوم تاریخ و غنایافتن محیط‌های تاریخی شود. اما آنچه که در این میان مهم می‌باشد، نیاز به تدوین دستورالعمل‌هایی جامع برای طراحی این‌گونه ساختارهای جدید است (مظاهریان و شاه تیموری، ۱۳۹۰).

طراحی در بخش مناطق تاریخی فرایندی است که در آن مدیریت تغییر به صورت حساس و شایسته برای حفظ ویژگی مکان می‌کوشد و در کنار آن تغییرات اقتصادی لازم را فراهم می‌کند. همان‌طور که «برتنشاو» توصیف می‌کند، لازم است، درباره‌ی شهرهایی که قابلیت تغییر و تحول دارند می‌توانند پذیرای آینده باشند و حال را بدون انفصال پیوستگی با گذشته مهیا سازند، برنامه‌ریزی شود (ساریخانی، ۱۳۸۸: ۲۷۹).

متأسفانه با اینکه بسیاری از بافت‌های تاریخی کشورمان دارای فضاهای شهری با ارزش‌اند که مفاهیمی مانند زندگی جمعی و حیات مدنی را در تاریخ خود به نمایش گذاشته‌اند؛ در حال حاضر قسمت‌های زیادی از مرکز شهرها و اندام‌های تاریخی آن‌ها که جایگاه مناسبی برای فعالیت‌های جمعی به حساب می‌آیند، رو به فرسودگی‌اند. (کمری و زلفی گل، ۱۳۹۳) یکی از چیزهایی که می‌تواند تأثیر فزاینده در سرزندگی اجتماعی مردم بگذارد، وجود نشانه‌های با ارزش تاریخی در مناطق تاریخی شهرهای قدیمی ایران، به خصوص شهر شیراز است. علاوه بر سرزندگی، ساماندهی این مکان‌ها باعث تأثیرات اقتصادی و افزایش ارزش مکان‌های اطراف خود می‌شود و به صورت زنجیره‌وار به توسعه پایدار و گسترش گردشگری و در نهایت به پیشرفت سکونت‌گاه‌های پیرامون آن‌ها می‌انجامد که این نیازمند بازنگری و برنامه‌ریزی می‌باشد. در ادامه مفاهیم و دانش موجود در زمینه‌ی احیا و بازآفرینی فضاهای ارزشمند تاریخی بررسی می‌شود.

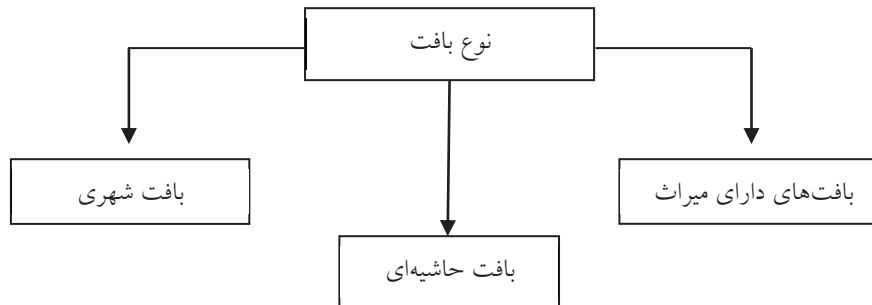
۲. تعاریف و مفاهیم

چون بافت تاریخی فرهنگی شیراز، هسته‌ی اولیه‌ی تشکیل‌دهنده‌ی شهر شیراز است و بخشی از آن به‌مرور زمان دچار فرسودگی شده و بیشتر دانه‌های ارزشمند در این محدوده قرار دارند، از لحاظ تعریف و مفهوم‌شناسی موضوعی به تحلیل و توضیح مفاهیم زیر نیاز است. قبل از هر چیز، بافت و بافت فرسوده و انواع آن تعریف خواهد شد.

بافت شهری عبارت است از دانه‌بندی و درهم‌تنیدگی فضاها و عناصر شهری که به‌تبع ویژگی‌های محیط طبیعی، در آن انسان‌هایی (دائم یا موقت) ساکن و در تحرک هستند که جان آن را تشکیل می‌دهند.

بافت گستره‌ای هم‌پیوند است که از بناها، راه‌ها، مجموعه‌ها، فضاها، تأسیسات و تجهیزات شهری یا ترکیبی از آن‌ها تشکیل شده و انواع آن به شرح زیر است. (نمودار ۱).

الف) بافت‌های دارای میراث شهری (تاریخی)؛ ب) بافت‌های شهری (فاقد میراث شهری)؛ ج) بافت‌های حاشیه‌ای (سکونت‌گاه‌های رسمی). (کول آبادی، ۱۳۸۷)

نمودار ۱: انواع بافت (کول آبادی، ۱۳۸۷)

بافت فرسوده بافتی است که در آن جان و زندگی وجود دارد؛ زندگی و جانی که همانند کالبد فرسوده شده یا رو به فرسودگی است. منظور از فرسودگی، «فرسایش» و «ساییدن» است و فرسوده آن چیزی می‌باشد که دچار نقصان شده است. بافت شهری

نیز پیکره‌ای است مرکب از دانه‌های مختلف ساختمانی با عملکردهای مختلف (مسکونی، عمومی، تجاری، مذهبی و...) که جای زندگی انسان را می‌سازد (مختاری، ۱۳۸۵).

به طور عام سه نوع بافت مسئله‌دار و فرسوده را می‌توان در شهرهای کشور دسته‌بندی کرد:

الف) مراکز ارزشمند تاریخی و قدیمی که معمولاً در مرکز جغرافیایی شهرهای کهن قرار دارند؛

ب) روستاهایی که به دلیل واقع شدن در محدوده‌ی گسترش شهرها اکنون بخشی از کالبد شهری شده‌اند؛

ج) سکونت‌گاه‌های حاشیه‌ی شهری که در چند دهه‌ی اخیر به دنبال مهاجرت گسترده به شهرها، با کیفیت نازل پیرامون شهرها شکل گرفته‌اند (دویران، ۱۳۸۷).

بافت‌های فرسوده که دارای مراکز و آثار تاریخی و میراثی هستند، به نگرش اصولی و برنامه‌ریزی هوشمندانه در جهت جذب گردشگر نیاز دارند که در مسیر راهبردهای طراحی و مرمت شهری ساماندهی می‌شود. یک بخش کوچک از مراحل مرمت شهری عبارت است از شناسایی دانه‌های ارزشمند با نگاهی مرمتی با تأکید بر بازآفرینی این مکان‌ها. در این مقاله به این بخش از مرمت شهری توجه شده و زوایای آن ارزیابی شده است.

تعریف مرمت: مرمت عبارت است از شناسایی یک اثر از نظر ترکیب فیزیکی و تاریخی و هنری، به منظور انتقال به آینده.

مرمت ۱ به معنای بازگردانی بافت موجود یک مکان به وضعیت قبلی، از طریق برداشتن افزوده‌ها یا سرهم‌بند کردن اجزاء آن، بدون بهره‌گیری از مصالح جدید است. مرمت به احیا و بازآفرینی یک اثر یا مجموعه منجر می‌شود و جان دوباره‌ای به آثار تاریخی و ابنیه‌ی ارزشمند می‌دهد. احیاء به مفهوم یک رویکرد حفاظتی، دارای تعبیر خاصی است؛ به طوری که در نگاهی جامع و مانع، فن احیاء که زیرمجموعه‌ی مرمت به

بررسی نشانه‌های گمشده‌ی بارزش در بافت تاریخی شهرها و اثرگذاری ...

مفهوم عام آن است، به معنی تعدادی اقدامات مبتنی بر برنامه‌ریزی است که برای بهبود فعالیت‌های اجتماعی و اقتصادی یک منطقه‌ی تاریخی یا شهر تاریخی یا یک بنا که حیات عملکردی اصلی خود را از دست داده است، ضروری به‌شمار آید.

در این راستا در حیطه‌ی علم شهرسازی، در پی مفهوم بازگردانی یک گذر تاریخی یا یک محله، مفهوم مرمت شهری نمود می‌یابد که در پی یک اقدام مرمتی، روح تازه‌ای به یک مسیر تاریخی و خاطره‌انگیز دمیده می‌شود؛ گو اینکه شهر دوباره متولد شده است. هم از این‌روست که هدف مرمت شهری، چیزی فراتر از اقدامی کالبدی و فضایی است. مرمت شهری عملی فرهنگی است که می‌تواند فرهنگ‌ساز نیز باشد. مرمت شهری، سعی دارد ارزش‌های کالبدیافته در مکان را به آینده انتقال دهد و این انتقال همراه با اضافه‌کردن ارزش‌های معاصر به ارزش‌های پایدار کهن است. مرمت شهری بر آن است تا در مقیاس شهر و آثار کالبدی فضایی موجود در آن، فرایند تبدیل میراث به ثروت را شکل دهد و تشریح کند. مرمت شهری از این راه، تکوین خاطره‌های جمعی جدید را در شهر نیز پی می‌گیرد و سعی می‌کند از طریق ایجاد فضاهای شهری نمادین و نمایشی قوی به حدوث واقعه‌های شهری مدد رساند و بستر لازم را برای وقوع آن‌ها فراهم سازد تا خاطره‌ها با جزئیات بیشتری در ذهن جای گیرند و از این راه، حیات شهری هر چه واقعی‌تر شود (حبیبی و مقصودی، ۱۳۸۸).

۳. عرصه‌ی پژوهش و موقعیت جغرافیایی تحقیق

شیراز یکی از شهرهای بزرگ ایران و مرکز استان فارس است. بر پایه‌ی آخرین سرشماری در سال ۱۳۸۵، این شهر جمعیتی بالغ بر ۱.۲۱۴.۸۰۸ نفر داشته که این تعداد در سال ۱۳۹۰ به ۱.۴۶۰.۶۶۵ افزایش پیدا کرده است. این شهر با مساحت ۱۲۶۸ کیلومتر مربع، از لحاظ جغرافیایی در جنوب غربی ایران و در بخش مرکزی استان فارس قرار دارد. بافت قدیم شهر شیراز به مساحت تقریبی ۳۶۰ هکتار، در قلب شهر جای دارد. این محدوده که ۲/۸ درصد مساحت کل شهر را شامل می‌شود، هسته‌ی اولیه شکل‌گیری شهر شیراز بوده است. مهم‌ترین مراکز مذهبی شهر و قسمت عمده‌ای از

بناها و مجموعه‌های باارزش تاریخی در این محدوده واقع است (پری خواه، ۱۳۹۴). گذر مدنظر در منطقه تاریخی فرهنگی قرار گرفته است که از نظر موقعیت جغرافیای شهری در نظام ساختار محلات در میان ۱۳ محله‌ی مرکزی شیراز است. نام این محله اسحاق بیگ قرار گرفته است. این محله از محله‌های مرکزی شیراز است. نام این محله از نام شیخ جمال‌الدین ابواسحاق اینجو، پسر محمودشاه اینجو، گرفته شده است. مردم شیراز به پاس اقدامات وی برای آبادانی شیراز، نام او را بر این محله گذاشتند. محله‌ی بیات‌ها و گودعربان بخشی از آن است. از بناهای شاخص آن مسجد و خانه‌ی نصیرالملک، مسجد حاج میرزا کریم صراف، مدرسه‌ی خان و مسجد رمضان‌خان می‌باشد. مساحت این محله حدود ۳۶/۷ هکتار است. این محله در میان محله‌های درب شاهزاده، بازار مرغ، بالاکفت و لب‌آب قرار گرفته است (از شمال به محله‌ی درب شاهزاده، از جنوب به محله‌ی لب‌آب، از شرق به محله‌ی بالاکفت و از غرب به محله‌ی بازار مرغ محدود می‌شود) و در نتیجه ویژگی‌های اجتماعی را از هر کدام از این محله‌ها پذیرفته است. خیابان کریم‌خان زند بخشی از شمال محدوده را در بر گرفته و خیابان لطفعلی‌خان زند از میان محله عبور کرده است. به این ترتیب این محله به دو قسمت تقسیم شده است که قسمت جنوبی آن به دلیل هم‌جواری با فلکه‌ی آستانه و دسترسی‌های مناسب‌تر در حاشیه‌ی بافت، وضعیت بهتری دارد. تراکم تجاری در دو سوی خیابان کریم‌خان و هم‌جواری با محله سرباغ که دارای اهمیت تجاری و کارکرد شهری است، وضعیت مناسبی را از نظر دسترسی به خدمات تجاری در این محله ایجاد کرده است. مدرسه‌ی خان اصلی‌ترین عنصر تاریخی این محله به‌شمار می‌رود که در وضع موجود از آن به‌عنوان حوزه‌ی علمیه استفاده می‌شود. به‌طور کلی کاربری غالب این محدوده مسکونی است که در قلب محله عمدتاً تراکم دارد و در حاشیه‌ی خیابان‌ها به انبار و کارگاه تغییر کاربری داده است. (مهندسین مشاور فرهاد، ۱۳۸۰).

گذرهای عمده

بر اساس مطالعات محلی و بر اساس میزان ترافیک اعم از سواره و پیاده و درجه‌ی اهمیت کاربری، گذرهایی که در حال حاضر به‌منزله‌ی شاخص در بافت عمل

بررسی نشانه‌های گمشده‌ی بارزش در بافت تاریخی شهرها و اثرگذاری ...

می‌کنند، برای هر محله تعیین شدند که به شرح زیر می‌باشند:

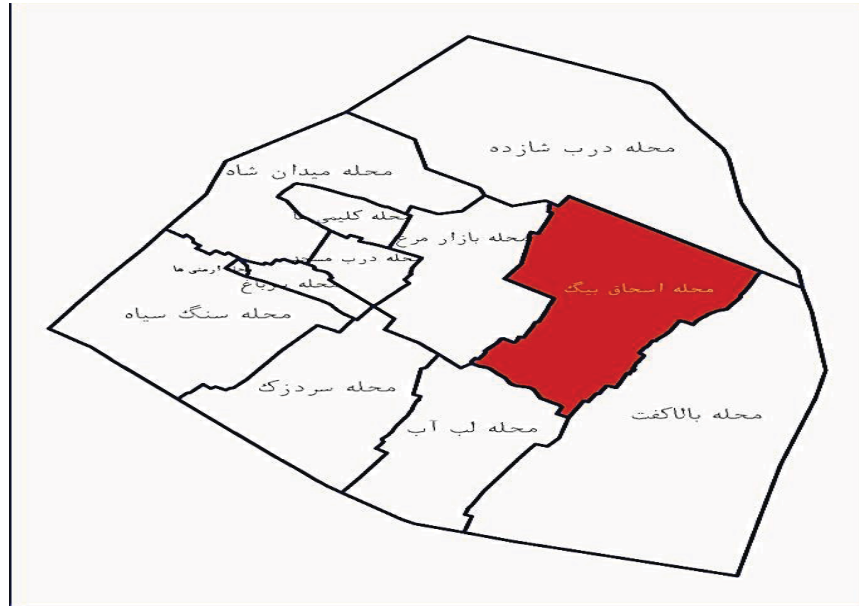
گذرهای شاخص در محله‌ی اسحاق بیگ

شمال شرقی به سمت جنوب غربی

گذر اول: در مرز مشترک محله بالاگفت و محله اسحاق بیگ که از دروازه سعیدی شروع شده است و با عبور از خیابان زند وارد کوچه‌ی باغ قوام و کوچه‌ی مسجد می‌شود و پس از آن در کنار مدرسه‌ی شهناز مسیر خود را عوض کرده تا به کوچه‌ی محمدهاشم برسد و خیابان لطفعلی خان زند را قطع کند؛ سپس وارد کوچه سیف می‌شود. در انتهای راه به محله‌ی لب‌آب وارد شده، در نزدیکی بلوار سیبویه به راه خود ادامه می‌دهد.

گذر دوم: از خیابان لطفعلی خان زند شروع می‌شود و از کوچه معدل و کوچه‌ی بیات عبور می‌کند؛ پس از آن با وارد شدن به محله‌ی لب‌آب، وارد کوچه‌ی سیف‌العلم و گمرکچی می‌شود و در پایان راه کوچه‌ی دروازه شهادی‌الله تا نزدیکی بلوار سیبویه و در نقطه‌ی برخورد با مرز جنوبی محله‌ی لب‌آب به راه خود پایان می‌دهد.

گذر سوم: مرز مشترک بین محله‌ی اسحاق بیگ و محله‌ی بازار مرغ که از کوچه‌ی نجفی اسحاق و خیابان لطفعلی خان زند عبور کرده، به کوچه حمام صدرا و کوچه صراف وارد می‌شود، پس از طی چند صد متر از کنار مسجد جامع به راه خود پایان می‌دهد (همان، ۱۳۸۰).

تصویر ۱: محدوده‌ی محله‌ی اسحاق بیگ

تصویر ۲: محدوده‌ی محله‌ی اسحاق بیگ؛ منطقه تاریخی فرهنگی (عکس هوایی)

۴. ارزیابی محدوده‌ی طرح پیشنهادی

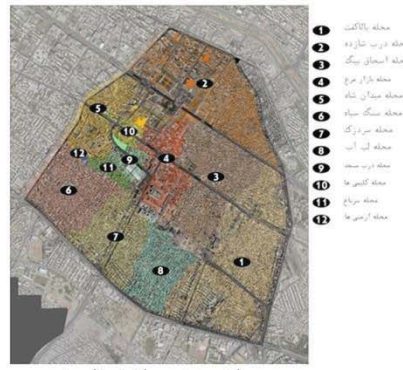
بر اساس بررسی نقشه‌ی تفصیلی در منطقه‌ی تاریخی فرهنگی شهرداری شیراز و پیمایش و مشاهدات میدانی، مسیر محدوده‌ی مدنظر با انضمام لیست دانه‌های تاریخی ارزشمند که قابلیت و ارزش زیادی در سرمایه‌گذاری و مرمت و احیاء (به صورت خوشه‌ای و مجتمع) دارند، مشخص شده است. محدوده‌ی مدنظر برای اجرای طرح پیشنهادی از مدرسه‌ی خان، به منزله‌ی شاخص اصلی محله‌ی اسحاق بیگ، شروع شده است و در نهایت به بازارچه‌ی فیل منتهی می‌شود که طبق نقشه و جدول زیر دسته‌بندی گردیده است (هر کدام از دانه‌ها از ۱ تا ۱۹ کدگذاری شده است؛ جدول شماره‌ی یک).

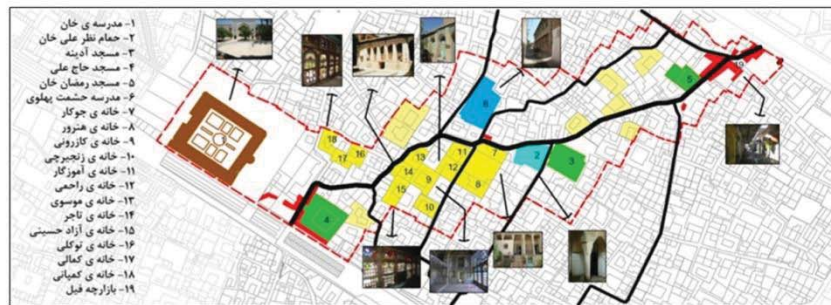
نقشه ۱: نمایش نقاط ارزشمند به صورت لکه‌ای

محله اسحاق بیگ

محله بندی بافت تاریخی

مسیر طرح پیشنهادی همراه با لیست دانه های ارزشمند

نقشه ۲: موقعیت جغرافیایی، وضعیت موجود و مسیر طرح پیشنهادی (منبع: نگارنده)

بررسی نشانه‌های گمشده‌ی بارزش در بافت تاریخی شهرها و اثرگذاری ...

**جدول ۱: لیست دانه‌های ارزشمند تاریخی در مسیر مدنظر
(از مدرسه‌ی خان تا بازارچه‌ی فیل)**

ردیف	نام	موقعیت
۱	مدرسه‌ی خان	محلّه‌ی اسحاق‌بیگ، بازارچه‌ی فیل (حدفاصل خیابان کریم‌خان زند تا لطفعلی‌خان زند)
۲	حمام نظرعلی‌خان	
۳	مسجد آدینه	
۴	مسجد حاج‌علی	
۵	مسجد رمضان‌خان	
۶	مدرسه حشمت پهلوی	
۷	خانه‌ی جوکار	
۸	خانه‌ی هنرور	
۹	خانه‌ی کازرونی	
۱۰	خانه‌ی زنجیرچی یزدی	
۱۱	خانه‌ی آموزگار	
۱۲	خانه‌ی راحمی	
۱۳	خانه‌ی موسوی	
۱۴	خانه‌ی تاجر	
۱۵	خانه‌ی آزاد حسینی	
۱۶	خانه‌ی توکلی	
۱۷	خانه‌ی کمالی	
۱۸	خانه‌ی کمپانی	
۱۹	بازارچه‌ی فیل	

منبع: جعفری، ۱۳۹۰

۵. نتیجه‌گیری و ارائه‌ی پیشنهادها و راهکارها

منطقه‌ی تاریخی فرهنگی سهم درخور توجهی در حوزه‌ی گردشگری در سطح ملی و منطقه‌ای دارد و بنا به پیش‌بینی طرح، نقش گردشگری منطقه ذکرشده در آینده نیز

تقویت خواهد شد. برای پاسخگویی به الزامات توسعه‌ی گردشگری در منطقه، تأمین زیرساخت‌های آن تحت عنوان خدمات پذیرایی - جهانگردی مدنظر قرار گرفته است (مهندسین مشاور پردازاز، ۱۳۸۹). با این تفاسیر، ارائه طرح‌های گردشگری به شکل مجموعه با اهداف چندمنظوره می‌تواند برای پیشبرد خدمات گردشگری پایدار مثمر ثمر واقع شود.

در راستای گسترش خدمات گردشگری در بافت تاریخی فرهنگی و محلات زیرمجموعه و توسعه‌ی این محور، راهکارهای زیر پیشنهاد می‌شود:

۱. مدرسه خان می‌تواند به منزله‌ی شناسه‌ی مبدأ و بازارچه‌ی فیل به دلیل بزرگی مقیاس می‌تواند به منزله‌ی مقصد، مبنای طرح قرار گیرد.

۲. مجموعه بناها می‌تواند با عنوان یک مجموعه‌ی گردشگری فرهنگی تفریحی به شکل پیوسته تعریف شود و انگیزه‌ی ورود گردشگر را به دسترسی مورد نظر تقویت نماید.

۳. مسیر مبدأ و مقصد (از مدرسه‌ی خان تا بازارچه‌ی فیل) می‌تواند به‌عنوان یک گذر و پیاده‌راه تاریخی با رعایت استانداردهای طراحی و مبتنی بر قوانین میراث فرهنگی تعریف شود و جداره‌سازی و نورپردازی شود. ضمناً این معبر دو خیابان اصلی کریم‌خان زند و لطفعلی‌خان زند را به هم متصل می‌کند.

۴. هسته‌ی مرکزی طرح (شامل خانه‌ی زنجیرچی یزدی، خانه آموزگار، خانه راحمی، خانه موسوی، خانه تاجر، خانه آزاد حسینی، خانه جوکار، خانه هنرور، خانه کازرونی) به دلیل تجمع دانه‌ها در مرکز محدوده قرار می‌گیرد.

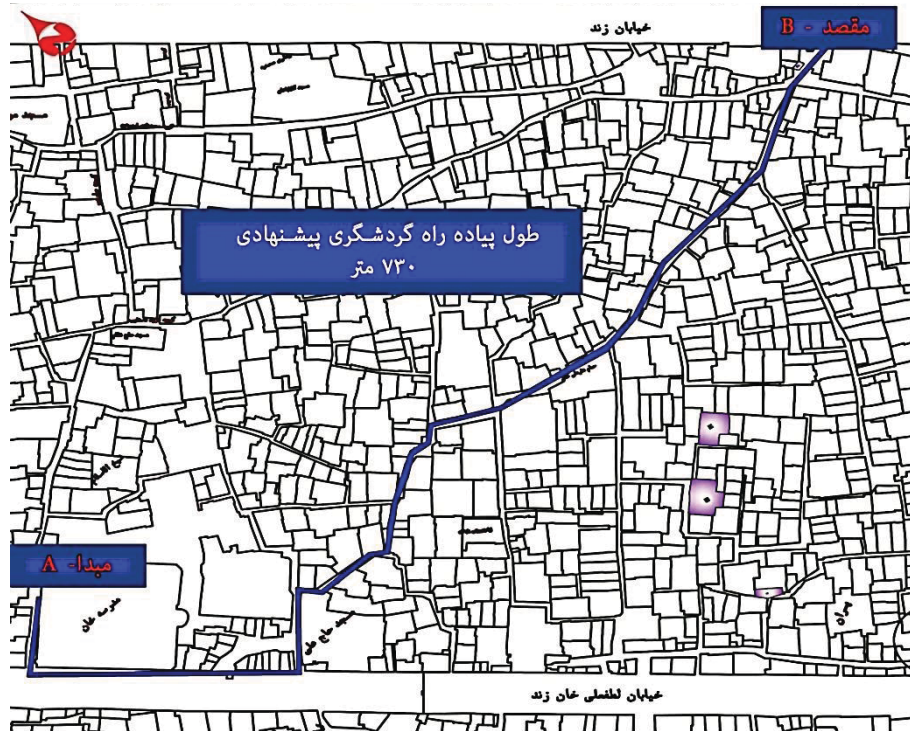
۵. مسیر طرح به دلیل تنوع کاربری (مسجد و بازارچه و منزل و حمام) دارای تنوع کارکردی است.

۶. رعایت اصل وحدت در طراحی مناظر و جداره‌های طرح الزامی است تا گردشگر را به مسیرهای مدنظر هدایت کند.

۷. توسعه‌ی این مسیر گردشگری می‌تواند به‌صورت یک هسته‌ی تاریخی ارزشمند به دلیل مجاورت با بازار وکیل، باعث سرزندگی و توسعه و بهسازی سکونت‌گاه‌های

مجاور مناطق شرقی بازار شود.

۸. توسعه‌ی محور پیشنهادی، باعث ایجاد سرزندگی اقتصادی و افزایش ارزش زمین و مسکن و اجاره می‌شود و این باعث مانایی جمعیت در بافت و کاهش چالش‌های اجتماعی (اعتیاد، سرقت و...) موجود در بافت، به دلیل تحرک و رفت‌وآمد می‌شود.

با توجه به راهکار بالا، می‌توان نتیجه‌ی پژوهش را در قالب یک شناسنامه طرح کرد و به شکل خلاصه در جدول زیر آن را ارائه کرد:

جدول ۲: لیست دانه‌های ارزشمند تاریخی

شناسنامه‌ی طرح پیشنهادی					
طراحی یک مجموعه‌ی گردشگری پایدار استفاده‌ی بهینه از دانه‌های باارزش و تعریف یک کاربری مناسب برای آنها طراحی یک پیاده‌راه و ایجاد یک مسیر گردشگری با جاذبه‌های ارزشمند تاریخی توسعه و بهسازی ابنیه و بافت فرسوده‌ی مجاور مسیر طرح به دلیل توسعه‌ی مسیر ایجاد زمینه‌ی اشتغال فارغ‌التحصیلان رشته‌های هنر و صنایع دستی (برای توسعه و ترویج صنایع دستی)					اهداف طرح
طول مسیر طرح پیشنهادی ۷۳۰ متر					
مسیر جغرافیایی شمال شرق به جنوب غرب					
شناسه‌ی مبدأ مدرسه خان					
شناسه‌ی مقصد بازارچه‌ی فیل					
مدرسه	بازار و تجاری	حمام	منزل و خانه	مسجد	آمار دانه‌های موجود در مسیر برحسب نوع نقش و کاربری
۲	۱	۱	۱۲	۳	

طبق جدول زیر کاربری‌های زیر جهت دانه‌های ارزشمند موجود در مسیر طرح

پیشنهاد می‌شود:

جدول ۳: لیست دانه‌های ارزشمند تاریخی

ردیف	نام	دوره‌ی تاریخی	وضعیت فعلی	کاربری پیشنهادی	موقعیت	شیوه احیا
۱	مدرسه‌ی خان	زندیه	حوزه‌ی علمیه	فرهنگی مذهبی	محلّه‌ی اسحاق بیگ، بازارچه فیل (حدفاصل)	خوشه‌ای و مجتمع
۲	حمام نظرعلی خان	قاجار	متروکه	گالری		

ردیف	نام	دوره‌ی تاریخی	وضعیت فعلی	کاربری پیشنهادی	موقعیت	شیوه احیا
۳	مسجد آدینه	قاجار	مسجد فعال	فرهنگی مذهبی	خیابان کریم‌خان زند	
۴	مسجد حاج‌علی	قاجار	مسجد فعال	فرهنگی مذهبی	تا لطفعلی‌خان زند	
۵	مسجد رمضان‌خان	-	مسجد فعال	فرهنگی مذهبی		
۶	مدرسه‌ی حشمت پهلوی	-	مدرسه‌ی فعال	فرهنگی آموزشی		
۷	خانه‌ی جوکار	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۸	خانه‌ی هنرور	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۹	خانه‌ی کازرونی	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۰	خانه‌ی زنجیرچی یزدی	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۱	خانه‌ی آموزگار	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۲	خانه‌ی راحمی	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۳	خانه‌ی موسوی	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۴	خانه‌ی تاجر	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۵	خانه‌ی آزاد	قاجار	مسکونی	فرهنگی		

ردیف	نام	دوره‌ی تاریخی	وضعیت فعلی	کاربری پیشنهادی	موقعیت	شیوه احیا
	حسینی		فعال	گردشگری		
۱۶	خانه‌ی توکلی	قاجار	در حال مرمت	فرهنگی گردشگری		
۱۷	خانه‌ی کمالی	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۸	خانه کمپانی	قاجار	مسکونی فعال	فرهنگی گردشگری		
۱۹	بازارچه فیل	زند	بازارچه‌ی فعال	بازارچه‌ی صنایع دستی		

با توجه به توضیحات و پیشنهادهای کاربری، می‌توان محور مدنظر را به دلیل تنوع کاربری و به علت جهت نقشی که در آینده خواهد داشت، به‌عنوان یک محور مؤثر در توسعه‌ی گردشگری پایدار شهر شیراز تلقی کرد که به ایجاد درآمدهای پایدار و توسعه‌ی کارآفرینی و اشتغال‌زایی نیز می‌انجامد.

کتابنامه

پری‌خواه زرمهر، ساره. (۱۳۹۴). «سنجش رضایتمندی از کیفیت زندگی مبتنی بر اصول زیست‌پذیری شهری؛ محله موردستان». بافت کهن. شماره ۱۶.

جعفری عباد. (۱۳۹۴). بازشناسی محله‌ی اسحاق‌بیگ شیراز؛ و محور تاریخی - فرهنگی بازارچه فیلی‌ها. پایان‌نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه تهران.

حیبی، سید محسن و ملیحه مقصودی. (۱۳۸۸). مرمت شهری. تهران: انتشارات دانشگاه تهران.

دویران، اسماعیل. (۱۳۸۷). «آسیب‌شناسی و تحلیل شیوه‌های مداخله در بافت فرسوده؛ نمونه‌ی موردی: محله‌ی اسلام‌آباد زنجان». مجموعه مقالات همایش بهسازی و

بررسی نشانه‌های گمشده‌ی بارزش در بافت تاریخی شهرها و اثرگذاری ...

- نوسازی بافت‌های فرسوده شهری (مشهد مقدس).
ساریخانی، سمانه. (۱۳۸۸). احیای محله‌های تاریخی شهرها. چاپ اول. شیراز: انتشارات نوید.
- کمری، زهرا و سجاد زلفی گل. (۱۳۹۳). بازآفرینی فضای شهری کهن با رویکرد زیباشناختی (محل برج قربان همدان). نشریه مطالعات محیطی؛ هفت حصار. دوره ۲. شماره ۸.
- کول‌آبادی، فریده. (۱۳۸۷). بازسازی و احیاء در بافت‌های فرسوده‌ی شهری. مجموعه‌مقالات همایش بهسازی و نوسازی بافت‌های فرسوده شهری، مشهد مقدس.
- مظاهریان، حامد و یلدا شاه‌تیموری. (۱۳۹۰). «رویکردهای جهانی به حضور ساختارهای جدید در زمینه‌ی تاریخی، بررسی نظریه‌ها و توافقنامه‌های بین‌المللی». نقش جهان. سال دوم. شماره ۲.
- مختاری، اسکندر. (۱۳۸۵). فرسودگی و بافت کهن شهر تهران. فصلنامه اندیشه ایران‌شهر. شماره ۹ و ۱۰.
- مهندسین مشاور پردازاز. (۱۳۸۹). «بازنگری طرح تفصیلی منطقه ۸ (بافت تاریخی) شیراز؛ شناخت و تحلیل وضعیت موجود». جلد سوم. مطالعات جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی.
- مهندسین مشاور فرهاد. (۱۳۸۰). «ضوابط و مقررات و راهنمای بدنه سازی بافت تاریخی شیراز».